

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-MAY

ANDIJON,2024

INKLYUZIV TA'LIM

Xojiboyeva Dinora Bahtiyor qizi

*Toshkent kimyo xalqaro universiteti Maxsus pedagogika yo'nalishi
2- bosqich talabasi*

Annatsiya : Ushbu maqola inklyuziv ta'lim haqida bo'lib , bolalarni inklyuziv ta'limga jalb qilish ijtimoiy hayotga moslashtirish va ta'lim tarbiya jarayonlarini .

Kalit so'zlar : Qonun , inklyuziv ta'lim, sensor , diskriminatsiya , moslashish, nuqson, integratsiya , tiflopedagog , karreksion , tyutir, instruktir.

KIRISH : Davlatimiz tomonidan qabul qilingan "Ta'lim to'g'risidagi Qonunning II bobi 9-moddasida jismoniy, aqliy, sensor(sezgi) ruhiy nuqsonlari bo'lgan bolalar,shuningdek uzoq vaqt davolanishga muhtoj bo'lgan bolalar davlatixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida, umumiy o'rta va o'rta maxsus ta'lim tashkilotlariga inklyuziv shaklda yoki uy sharoitida yakka tartibda ta'lim oladi". Inklyuziv ta'lim haqida so'z yuritilganda , uning asl mohiyatini nimaga qaratilayotgani haqida so'z boradi. O'zi „Inklyuziv ta'lim" nima? „Inklyuziv ta'lim" bu (ingliz tilidan olingan bo'lib, inclusive, inclusion-uyg'unlashmoq, uyg'unlashtirish, qamrab olmoq,qamrab olish ma'nolarini bildiradi). Nogiron va sog'lom bolalar o'rtasidagi to'siqlarni (diskriminatsiyani) bartaraf etish, maxsus ta'limga muhtoj bolalar (ayrim sabablarga ko'ra imkoniyati cheklangan) o'smirlar rivojlanishida uchraydigan nuqsonlar yoki iqtisodiy qiyinchiliklardan qat'i nazar ijtimoiy hayotga moslashtirishga yo'naltirilgan umumta'lim jarayoniga qo'shishni ifodalovchi ta'lim tizimidir. Inklyuziv ta'lim hamma bolalarning bir xil maktab va bir xil sinfxonada – bir xil sharoitda ta'lim olishini anglatadi. Ya'ni imkoniyati cheklangan bola sog'lom bolalar bilan bir xil e'tiborda o'qiy olishi kerak. O'zbekistonda oilaviy sharoitidan qat'i nazar, barcha bolalar davlat umumta'lim maktablariga qatnaydi. Bu davlat tomonidan kafolatlangan.

Ba'zan tengdoshlarimiz, orasida yoki mahallada imkoniyati cheklangan bolalarni ko'rib qolsak, tushunib-tushunmasdan uni ajratib qo'yishga, u bilan muloqot qilmaslikka harakat qilamiz. Bu noto'g'ri, aslida ular bilan o'rtoq bo'lib, bir jamoa bo'lib yashasak, ularning baxtli hayot kechirishlariga hissa qo'shgan bo'lamiz . Jamiyatda har bir bola baxtli bo'lishga haqli!

Imkoniyati cheklangan bolani oddiy sharoitga joylashtirish integratsiyaga qarab qo'yilgan birinchi qadamdir. Imkoniyati cheklangan bolalarning umumta'lim muassalari tarkibiga qarab olinishi jahon miqyosida „inklyuziv" yoki „integratsion" ta'lim atamallari bilan ataladi. Integratsiyalashgan ta'lim bu-diqqat markazida bolaning aynan maktabga kelib ketish muammosi turgan, maxsus ehtiyojli bolaning maktabga qatnash jarayonidir.

Inklyuziv ta'limning maqsad va vazifalari:

Inklyuziv ta'lim tizimida qo'yidagi maqsad va vaziflarning hal etilishi talab etiladi: ta'lim muassasida imkoniyati cheklangan bolalar va o'smirlarning ta'lim olishlari uchun zaruriy psixologik -pedagogik, korreksion sharoitlarni yaratish, ularning imkoniyatiga yo'naltirilgan umumta'lim dasturlari va korreksion ishlarni amalga oshirish;

-o'quvchilarning ta'limdagi tenglik xuquqini kafolatlash;

- jamiyatning va oilaning faol ishtirokida nogiron va sog'lom bolalarning ixtiyojlarini qondirish, ijtimoiy hayotga erta moslashtirish;

- imkoniyati cheklangan bolalar va o'smirlarni oiladan ajramagan holda yashash xuquqini ro'yobga chiqarish;

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-MAY

ANDIJON, 2024

- jamiyatda imkoniyati cheklangan bolalar va o'smirlarga nisbatan do'stona va mehr-muhabbatli munosabatni shakllantirishdir.

Inklyuziv ta'lim hamkorlikdagi ta'lim bo'lib, u barcha maktab jamoasini, maxsus o'qituvchini, psixologlarni, keng jamoatchilik hamda tyutorlarni qamrab oladi. Ularning orqasida hozirgi kunda yangi lug'at so'zi hamda yo'nalish sifatida tyutor jumlasini kirib kelmoqda. Avvalambor, "tyutor" tom ma'noda ustoz, murabbiy, instruktor-yo'l ko'rsatuvchi ma'nolarida qo'llaniladi. Tyutor birinchi navbatda, ma'lum bir sohaning mutaxassisi bo'lib, uning asosiy vazifasi talabaga muayyan bilim va ko'nikmalar berishdan iboratdir. Inklyuziv ta'limda alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga individual ta'lim dasturlarini o'zlashtirishda maxsus pedagoglar (yordamchi pedagog xodimlar) yaqindan ko'maklashadi. Inklyuziv ta'lim tizimi joriy qilingan umumta'lim muassasalariga yordamchi pedagog sifatida tegishli malakaga ega volontyorlar va oliy ta'lim muassasalarining pedagogika yo'nalishidagi yuqori kurs talabalari pedagogik amaliyot davrida ixtiyoriylik asosida jalb qilinadi. Biz rivojlanishida muammosi bo'lgan bolalar bilan ishlaydigan insonparvar o'qituvchining eng muhim kasbiy ahamiyatli xususiyatlari qanday bo'lishi kerak degan savolga quyidagicha javob beramiz: Rahmdil insoniy munosabatlar, bolalar uchun foydali bo'lish istagi, o'zini o'zi qadrlash, hamdardlik, kuchli mas'uliyat, sabr-toqat, bag'rikenglik, stressli vaziyatlarga nisbatan bag'rikenglik, rivojlanishida muammosi bo'lgan bolaning shaxsiga hurmat hissini o'zida jamlash kabilardir. Ko'rishida muammosi bo'lgan bolalarni tarbiyalash va o'qitish bilan umumta'lim maktablarida tiflopedagog o'qituvchilar shug'ullanadi. Tiflopedagog o'qituvchisi inklyuziv ta'lim joriy qilingan tashkilotlarda faoliyat yuritishi uchun maxsus (korreksion xonalar, ko'rishida muammosi bo'lgan bolalar ta'limi uchun texnik vositalar) sharoitlar yaratilgan bo'lishi va ko'rishida muammosi bo'lgan bolalarning ta'limi bilan faqatgina tiflopedagog o'qituvchi shug'ullanishi ko'zda tutilgan. Maktablarda inklyuziv ta'lim sinflari va boshlang'ich tayanch korreksion sinflar o'quvchilarining salohiyatini rivojlantirish maqsadida o'quvchilar uchun individual o'quv dasturlari ishlab chiqiladi. Inklyuziv ta'lim sinflari va boshlang'ich tayanch korreksion sinflardagi ta'lim-tarbiya jarayonining nazorati ushbu sinf rahbari tomonidan amalga oshiriladi. Maxsus pedagoglar inklyuziv ta'lim sinflari va boshlang'ich tayanch korreksion sinflarda hamda maxsus yordam ko'rsatish xonalarida o'quvchilar bilan korreksion-pedagogik ishlarni olib boruvchi va muvofiqlantiruvchi asosiy mutaxassis hisoblanadi.

XULOSA: Ushbu maqola inklyuziv ta'lim haqida bo'lib bunda Ta'lim to'g'risidagi Qonunlar Boblar moddasidalar haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Inklyuziv ta'limda jismoniy, aqliy, sensor(sezgi) ruhiy nuqsonlari bo'lgan bolalar, shuningdek uzoq vaqt davolanishga muhtoj bo'lgan bolalar davlat ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida, umumiy o'rta va o'rta maxsus ta'lim tashkilotlariga inklyuziv shaklda yoki uy sharoitida yakka tartibda ta'lim oladilar. Inklyuziv ta'limda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun judayam ko'p shart sharoitlar yaratilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. file:///C:/Users/Digital/Downloads/6232-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8-15722-1-10-20220620.pdf
2. <https://uz.goodinternet.org/uz/sections/osmirlar/talim-va-men/inklyuziv-talim-nima/>
3. https://api.scienceweb.uz/storage/publication_files/6033/15367/6568ab4a310a7___65-68.pdf